

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет економічних наук
Кафедра економіки та підприємництва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

“31” viii 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ»**

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Бізнес у сфері послуг»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Розробники

Норд Г.Л.

Завідувач кафедри економіки та підприємництва

Черненко К.П.

Гарант освітньої програми

Кузьменко О.Б.

В.о. декана факультету економічних наук

Семенчук І.М.

Директор Навчально-наукового інституту
післядипломної освіти

Філімонова О.Б.

Начальник НМВ

Шкірчак С.І.

Миколаїв – 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Економіка праці та соціально-трудова відносина	
Галузь знань	07 "Управління та адміністрування"	
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Освітня програма	Бізнес у сфері послуг	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна, цикл професійної підготовки	
Курс навчання	2	
Навчальний рік	2020-2021 н.р.	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	3	4,5
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3 кредити / 90 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	15	6
	30	6
	45	78
Відсоток аудиторного навантаження	50	13
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

В умовах становлення ринкової економіки, корінного реформування системи суспільних відносин змінюється і загальнотеоретичний базис економічної науки. Дослідження і навчання йде у визначеннях макро- і мікроекономіки, що повинно найти своє відображення і в економіці праці.

Метою дисципліни «Економіка праці і соціально-трудова відносини» є формування теоретичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудова відносин в суспільстві.

Завданням дисципліни є висвітлення теоретико-методологічних та соціально-економічних аспектів сучасних проблем економіки праці й соціально-трудова відносин; формування у студентів практичних навичок і вмінь щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудова сфері.

Міждисциплінарні зв'язки: економіко-теоретичне підґрунтя – основи економічної теорії, макроекономіка, мікроекономіка.

Студент повинен **вміти** виявляти резерви підвищення продуктивності праці, виконувати розрахунки та аналізувати показники обороту та плинності кадрів, застосовувати раціональні методи організації та оплати праці на підприємстві.

Вивчення даного курсу має також сприяти формуванню економічного мислення, практичних навичок у здійсненні заходів, що спрямовані на підвищення використання найбільш цінного капіталу – людської праці.

Студенти **повинні знати:** сутність понять «соціальне партнерство», зайнятість, безробіття, заробітна плата, особливості функціонування ринку праці, інше.

Програмні компетенції:

загальні компетентності:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

фахові компетентності:

СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.

результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

ПРН 9. Знати вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної і правової держави.

ПРН 11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності для подальшого використання на практиці.

ПРН 13. Використовувати знання форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин для забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

ПРН 16. Знати основи нормативно-правового забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур і застосовувати на практиці.

3. Програма навчальної дисципліни

Денна форма

Теми	Кількість годин		
	у тому числі		
	л	гз	с.р.
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	1	2	2
Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	1	2	4
Тема 3. Соціально-трудові відносини як система	1	2	3
Тема 4. Соціальне партнерство	1	2	4
Тема 5. Ринок праці та його регулювання	1	4	3
Тема 6. Соціально-трудові відносини зайнятості	1	2	4
Тема 7. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудоких відносин	1	2	4
Тема 8. Міжнародна організація праці і її вплив на розвиток соціально-трудоких відносин	1	2	3
Тема 9. Організація і нормування праці	1	2	4
Тема 10. Продуктивність і ефективність праці	2	2	4
Тема 11. Політика доходів і оплата праці	2	4	4
Тема 12. Планування праці	1	2	4
Тема 13. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці	1	2	2
Всього за курсом	15	30	45

Заочна форма

Теми	Кількість годин		
	у тому числі		
	л	гз	с.р.
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни	0,25	0,25	6
Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства	0,5	0,5	6
Тема 3. Соціально-трудова відносина як система	0,25	0,25	6
Тема 4. Соціальне партнерство	0,5	0,5	6
Тема 5. Ринок праці та його регулювання	0,5	0,5	6
Тема 6. Соціально-трудова відносина зайнятості	0,5	0,5	6
Тема 7. Моніторинг соціально-трудова сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудова відносин	0,5	0,5	6
Тема 8. Міжнародна організація праці і її вплив на розвиток соціально-трудова відносин	0,5	0,5	6
Тема 9. Організація і нормування праці	0,5	0,5	6
Тема 10. Продуктивність і ефективність праці	0,5	0,5	6
Тема 11. Політика доходів і оплата праці	0,5	0,5	6
Тема 12. Планування праці	0,5	0,5	6
Тема 13. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці	0,5	0,5	6
Всього за курсом	6	6	78

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни</p> <ol style="list-style-type: none">1. Загальна характеристика соціально-трудових відносин за умов ринкової економічної системи.2. Характеристика основних категорій та понять: «економіка праці», «ринкова економічна система», «ринок праці», «соціально-трудова відносина» та ін.3. Праця й соціально-трудова відносина як предмет наукового економічного дослідження. <p>Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства</p> <ol style="list-style-type: none">1. Демоекономічні процеси та їх роль в формуванні ринку праці, зокрема в формуванні пропозиції робочої сили.2. Трудові ресурси: взаємозалежність складових, їх характеристика та управління процесом відтворення.3. Формування пропозиції робочої сили: процес та складові.4. Принципи та методи дослідження економічних процесів та їх впливу на регіональні ринки праці.5. Пропозиція якості робочої сили.
2	<p>Тема 3. Соціально-трудова відносина як система.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Соціальна політика як суспільний феномен і вид практичної діяльності2. Умови реалізації соціальної політики. <p>Тема 4. Соціальне партнерство.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Суб'єкти соціального партнерства. Трипартизм.2. Держава як суб'єкт соціальної політики.
3	<p>Тема 5. Ринок праці та його регулювання.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Компоненти індивідуальної пропозиції на ринку праці.2. Пропозиція інтенсивності праці.3. Сукупна пропозиція робочої сили.4. Теорія вибору та класична теорія пропозиції часу на ринку праці. <p>Тема 6. Соціально-трудова відносина зайнятості</p> <ol style="list-style-type: none">1. Поняття якості та конкурентоспроможності робочої сили.2. Технологія пошуку роботи. Врахування нахилів, здібностей при виборі професії і роботи.3. Трудовий контракт: переваги, структура, значення в ринковій економіці.4. Трудова активність. Чинники трудової активності.5. Соціально-економічна сутність, форми та види зайнятості населення. Політика зайнятості.6. Безробіття, види та рівень безробіття. Економічні чинники і соціальні наслідки безробіття.

	7.Характеристика показників зайнятості та безробіття та їх динаміка в Україні.
4	<p>Тема 7. Моніторинг соціально-економічних процесів як інструмент регулювання й удосконалення сфери соціально-трудова відносин</p> <p>1.Сутність та завдання моніторингу соціально-трудова сфери. Джерела інформації про населення, зайнятість та безробіття, соціально-трудова відносини.</p> <p>2.Основні принципи оцінки впливу соціально-економічних факторів на структуру та якість трудових ресурсів.</p> <p>3.Структура та зміст методики оцінки впливу соціально-економічних факторів на структуру та якість трудових ресурсів.</p> <p>Тема 8. Міжнародна організація праці (МОП) та її вплив на розвиток соціально-трудова відносин</p> <p>1.Цілі, завдання, структура, пріоритетні напрямки діяльності МОП.</p> <p>2.Міжнародний кодекс праці.</p> <p>3.Проблеми інтеграції соціально-трудова відносин України в систему відносин, визнану МОП.</p>
5	<p>Тема 9. Організація й нормування праці.</p> <p>1.Поняття, зміст, фактори організації праці.</p> <p>2.Завдання організації праці на макро-, мезо-, мікроекономічному рівні та на конкретному робочому місці.</p> <p>3.Сутність і значення нормування праці. Наукова обґрунтованість норм.</p> <p>4.Об'єкти нормування праці: робочий час, чисельність персоналу, обсяг роботи, зона обслуговування, витрати фізичної і нервової енергії працівників.</p> <p>5. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу. Робочий час. Режими праці і відпочинку.</p> <p>6.Методи нормування трудових процесів.</p>
6	<p>Тема 10. Продуктивність та ефективність праці.</p> <p>1.Ефективність праці: сутність, значення, показники; її зв'язок з продуктивністю праці.</p> <p>2.Показники продуктивності праці: виробіток і трудомісткість. Методи вимірювання виробітку: натуральний, умовно-натуральний, трудовий, вартісний.</p> <p>3. Фактори зростання продуктивності праці, їх класифікація та характеристика.</p>
7	<p>Тема 11. Політика доходів і оплата праці.</p> <p>1.Вартість робочої сили і заробітна плата.</p> <p>2.Структура вартості робочої сили для підприємства.</p> <p>3.Заробітна плата, принципи її організації і функції у ринковій економіці.</p> <p>умовах. Форми і системи оплати праці.</p> <p>4.Тарифна система оплати праці.</p> <p>5.Безтарифна модель організації оплати праці, її зростаюче</p>

	<p>значення в сучасних умовах.</p> <p>6. Преміювання: види премій.</p> <p>7.Порядок здійснення утримань із заробітної плати та нарахувань на заробітну плату. Податок на доходи фізичних осіб, застосування податкової пільги.</p> <p>8.Досвід інших країн по регулюванню оплати праці. Нестандартні форми заохочення працівників.</p>
8	<p>Тема 12. Планування трудових показників</p> <p>1.Методичні основи планування і аналізу трудових показників.</p> <p>2.Планування продуктивності праці.</p> <p>3.Планування і аналіз чисельності працівників.</p> <p>4.Планування і аналіз заробітної плати. Плановий фонд заробітної плати (годинний, денний, місячний, річний).</p> <p>Тема 13. Аналіз, звітність та аудит у сфері праці</p> <p>1.Економічний аналіз і аудит у сфері праці.</p> <p>2.Напрями, етапи і методи проведення аудиту у сфері праці.</p> <p>3.Звітність з питань праці.</p>

4.2. План практичних (семінарських, лабораторних, підгрупових) занять

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, складові, суб'єкти та особливості ринку праці. 2. Механізм функціонування ринку праці. 3. Товар на ринку праці. 4. Класифікація та сегментація ринку праці.
2	<p>Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Типи та показники відтворення населення, режими відтворення населення. 2. Демографічні таблиці, статеві-віковий склад населення, статеві-вікові піраміди. 3. Людський капітал та людський розвиток.
3	<p>Тема 3. Соціально-трудові відносини як система.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна політика в Україні у сфері соціально-трудова відносин за основними її напрямками. 2. Роль інфраструктури українського ринку праці у зниженні безробіття на сучасному етапі. 3. Кейнсіанські рецепти боротьби з безробіттям. 4. Аналіз факторів, що призводять до зниження резервної зарплати в Україні на сучасному етапі. 5. Вплив мобільності робочої сили на рівень безробіття в країні.
4	<p>Тема 4. Соціальне партнерство.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мета та принципи соціального партнерства. 2. Поняття про "спільне благо". Історичний аспект розвитку соціального партнерства в Україні. 3. Досвід застосування принципів трипартизму в країнах з розвинутою ринковою економікою. Правові та організаційні проблеми становлення системи соціального партнерства в Україні.
5	<p>Тема 5. Ринок праці та його регулювання.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив соціально-економічних умов життя на індивідуальну поведінку на ринку праці. Скорочення тривалості робочого тижня як загальноєвропейська тенденція розвитку ринку праці. 2. Дія ефекту доходу та ефекту заміщення на різних етапах кар'єри людини. 3. Освіта як інвестиція: доходи та витрати. 4. Регіональні особливості пропозиції робочої сили. 5. Основні принципи державної політики зайнятості. 6. Заходи державного регулювання ринку праці.
6	<p>Тема 5. Ринок праці та його регулювання. Розв'язування задач за темою.</p>
7	<p>Тема 6. Соціально-трудові відносини зайнятості</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Вплив якості робочої сили на конкурентоспроможність людини

	<p>на ринку праці.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Роль закладу освіти у формуванні кар'єри майбутнього фахівця. 3. Державна служба зайнятості та приватні кадрові агентства: оптимальний спосіб пошуку місця роботи. 4. Особливості укладання трудового контракту. 5. Взаємозв'язок між поняттям трудова активність та трудова мобільність. 6. Природна норма та критичний рівень безробіття. Приховане безробіття в Україні: причини виникнення, соціально-економічні наслідки та шляхи подолання.
8	<p>Тема 7. Моніторинг соціально-економічних процесів як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та завдання моніторингу соціально-трудової сфери. Джерела інформації про населення, зайнятість та безробіття, соціально-трудова відносини. 2. Основні принципи оцінки впливу соціально-економічних факторів на структуру та якість трудових ресурсів. 3. Структура та зміст методики оцінки впливу соціально-економічних факторів на структуру та якість трудових ресурсів. <p>На цьому занятті виконується ділова гра. Студентська група розподіляється на три підгрупи: експерти, аналітики, опоненти. Завдання експертів – підготувати теоретичну інформацію відповідно до питань плану лекційного/групового заняття і доповісти цю інформацію на груповому занятті. На основі даних доповідей, студенти, що належать до групи „Аналітики” розробляють теоретичний підхід до оцінки впливу соціально-економічних факторів на структуру та якість трудових ресурсів. Завдання „Опонентів” проаналізувати запропонований теоретичний підхід та шляхи його вдосконалення.</p>
9	<p>Тема 8. Міжнародна організація праці (МОП) та її вплив на розвиток соціально-трудова відносин</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови та історія створення МОП. 2. Структура МОП. 3. Основні програмні пріоритети МОП. 4. Глобалізаційні процеси, вплив на національні ринки праці.
10	<p>Тема 9. Організація й нормування праці.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поділ і кооперування праці на підприємстві. 2. Організація робочих місць як система заходів по їх оснащенню, плануванню, розміщенню, обслуговуванню, атестації і раціоналізації. 3. Об'єкти нормування праці: робочий час, чисельність персоналу, обсяг роботи, зона обслуговування, витрати фізичної і нервової енергії працівників. 4. Аналіз трудового процесу і витрат робочого часу. Робочий час. Режими праці і відпочинку. 5. Методи нормування трудових процесів.

11	<p>Тема 10. Продуктивність та ефективність праці.</p> <p>1.Ефективність праці: сутність, значення, показники виміру, зв'язок з продуктивністю праці.</p> <p>2.Показники продуктивності праці: виробіток і трудомісткість.</p> <p>3.Методи вимірювання виробітку: натуральний, умовно-натуральний, трудовий, вартісний.</p> <p>4.Фактори зростання продуктивності праці, їх класифікація та характеристика.</p>
12	<p>Тема 11. Політика доходів і оплата праці.</p> <p>1.Елементи, з яких, зазвичай, складаються витрати роботодавця на робочу силу (відповідно до класифікації МОП).</p> <p>2. Основні функції заробітної плати.</p> <p>3. Тарифна система, її елементи.</p> <p>4. Основні форми та системи оплати праці.</p> <p>5.Безтарифна модель оплати праці.</p> <p>6. Назвіть найбільш типові процеси в сфері оплати праці у економічно високорозвинутих країнах у к. ХХ та на поч. ХХІ століття.</p> <p>7. Особливості застосування податкової соціальної пільги у розрахунках зі стипендіатами.</p>
13	<p>Тема 11. Політика доходів і оплата праці.</p> <p>Розв'язування задач та вирішення ситуаційних завдань.</p>
14	<p>Тема 12. Планування трудових показників</p> <p>1.Методичні основи планування і аналізу трудових показників.</p> <p>2.Планування продуктивності праці.</p> <p>3.Планування і аналіз чисельності працівників.</p> <p>4.Планування і аналіз заробітної плати. Плановий фонд заробітної плати (годинний, денний, місячний, річний).</p>
15	<p>Тема 13. Аналіз, звітність та аудит у сфері праці</p> <p>1.Сутність економічного аналізу у сфері праці.</p> <p>2.Етапи здійснення аудиту у сфері.</p> <p>3.Джерела інформації для проведення аудиту у сфері праці.</p>

4.3. Завдання для самостійної роботи

Самостійна робота студентів передбачає засвоєння теоретичного матеріалу, закріплення знань і навичок, отриманих під час аудиторної роботи у таких формах: відповіді на питання для самоконтролю, наведені в основних навчальних посібниках (не оцінюється); розв'язування задач для поточного домашнього опрацювання (не оцінюється); розв'язання 0-ого варіанту контрольної роботи (не оцінюється). Протягом семестру студенти денної форми виконують розрахунково-аналітичну роботу; дають усні та письмові відповіді за темою семінарського заняття та виконують підсумкову контрольну роботу.

Розрахунково-аналітична робота

Розрахунково-аналітична робота для студентів денної форми навчання та складова контрольної роботи для студентів заочної форми навчання.

Студентам пропонується обрати один з трьох варіантів розрахунково-аналітичної роботи за власним бажанням:

Варіант –1

Проаналізувати стан сукупної пропозиції на ринку праці України, використовуючи дані офіційної статистики про економічну активність населення України. Порівняти рівень економічної активності сільського та міського населення, його динамічні тенденції. Здійснити регіональний аналіз економічної активності населення.

Варіант –2

Необхідно визначити зміст обороту кадрів, його сучасні особливості в Україні. Розрахувати показники обороту кадрів. Здійснити галузевий аналіз та проаналізувати на прикладі діючого підприємства даної галузі.

Варіант –3

Проаналізувати структуру потреби підприємств, установ і організацій України у працівниках за розділами класифікацій професій і за видами економічної діяльності, визначити тенденції зміни попиту на ринку праці України. Здійснити регіональний аналіз потреби підприємств, установ і організацій України у працівниках за розділами класифікацій професій або за видами економічної діяльності.

Вибір регіону (або галузі) для аналізу за кожним з варіантів здійснюється виходячи з номеру прізвища студента за списком групи (таблиця 1).

Таблиця 1

Вибір варіанту регіону або виду економічної діяльності для виконання розрахунково-аналітичної роботи

Номер за списком	Регіон	Вид економічної діяльності/галузь
1,11,21	Київська область	Фінансова діяльність
2,12,22	Миколаївська область	Охорона здоров'я та соціальна допомога
3,13,23	Житомирська область	Сільське господарство, мисливство та лісове господарство
4,14,24	Одеська область	Діяльність транспорту та зв'язку
5,15,25	Дніпропетровська область	Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям
6,16	Харківська область	Будівництво

7,17	Закарпатська область	Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку
8,18	Запорізька область	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води
9,19	Львівська область	Діяльність готелів та ресторанів
10,20	Івано-Франківська область	Добувна промисловість

Методичні рекомендації щодо виконання завдання:

Варіант – 1

Проаналізувати стан сукупної пропозиції на ринку праці України, використовуючи дані офіційної статистики про економічну активність населення України. Порівняти рівень економічної активності сільського та міського населення, його динамічні тенденції.

Для виконання цього завдання необхідно послідовно:

1. Визначити зміну економічної активності населення України, використовуючи абсолютні та відносні показники динаміки.
2. Визначити зміну економічної активності сільського та міського населення України, використовуючи абсолютні та відносні показники динаміки. Зробити порівняння та висновки.
3. Проаналізувати динаміку економічної активності населення України за віковими групами. Визначити особливості розподілу економічно активного населення України по містах та селах.
4. Визначити питому вагу зайнятих та безробітних в загальній чисельності економічно активного населення України, проаналізувати її динаміку, враховуючи вплив урбанізації.
5. Проаналізувати рівень економічної активності населення, рівень зайнятості та безробіття, зробити їх порівняння за міським та сільським населенням.

Варіант – 2

Необхідно визначити зміст обороту кадрів, його сучасні особливості в Україні.

Для виконання цього завдання необхідно врахувати, що:

1. Показником абсолютного розміру обороту кадрів по прийому чи звільненню є кількість прийнятих або звільнених за звітний період.
2. Інтенсивність характеризується такими коефіцієнтами:
 - коефіцієнт обороту по прийому;
 - коефіцієнт обороту по звільненню;
 - коефіцієнт загального обороту;

- коефіцієнт стабільності персоналу;
- коефіцієнт плинності;
- коефіцієнт змінності.

3. Виконати аналіз на прикладі діючого підприємства, а також галузевий або регіональний аналіз.

4.Зробити висновки про сучасні тенденції ринку праці.

Варіант – 3

Проаналізувати структуру потреби підприємств, установ і організацій України у працівниках за розділами класифікацій професій і за видами економічної діяльності, визначити тенденції зміни попиту на ринку праці України.

Для виконання цього завдання необхідно:

1.Використовуючи дані офіційної статистики, скласти таблиці: «Потреба у працівниках за професійними групами», «Потреба у працівниках за видами економічної діяльності».

2.Розрахувати питому вагу кожного показника в загальній чисельності, абсолютні та відносні зміни по відношенню до базисного року.

3. Виконати регіональний або галузевий аналіз.

4.Зробити висновки про сучасні тенденції ринку праці.

Інформаційна база дослідження: дані Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>; дані Організації Економічного Розвитку і Співробітництва, дані Євростату; журнали «Україна: аспекти праці», «Фінанси України», «Економіка України» та ін.

Структура роботи:

- титульний аркуш;
- вступ (актуальність, мета, задачі дослідження, інформаційна база);
- основна частина (відповідно до обраного варіанту);
- висновки (мають відповідати поставленим у ВСТУПІ задачам дослідження);
- список використаних джерел;
- додатки (за потреби).

Орієнтовний обсяг: 10-12 стор., шрифт – TNR; 14; 1,5 інтервал.

Зазначена розрахунково-аналітична роботи є складовою письмового індивідуального завдання (контрольної роботи) студентів заочної форми навчання. Друга частина – задачі для розв'язку.

Приклади задач, що виносяться на розв'язок під час аудиторних занять (у т.ч. при проведенні контрольних робіт) та іспиту

1. Посадовий оклад за місяць складає 6200 грн. (ставка). Працівник працює на 0,5 ставки. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб якщо: а) працівник не відноситься до категорії осіб, які мають право на податкову соціальну пільгу в підвищеному розмірі; б) працівник утримує дитину-інваліда II групи у віці до 18 років; в) працівник є Героєм України.

2. Функція корисності індивіда має вигляд: $U=C1^2$, де C – обсяг споживання товарів та послуг у фізичному виразі, 1 – години відпочинку. Відомо, що ставка заробітної плати дорівнює \$10 на годину, $p=\$5$, нетрудовий дохід $Y_0=\$60$. Скільки годин буде працювати людина? Якщо його нетрудовий дохід збільшиться на 30\$ на добу, як зміниться його рішення? Який ефект буде домінувати? Якщо замість попереднього йому вдвічі збільшать заробітну плату – 20\$ на добу, скільки він вирішить працювати? Який ефект при цьому буде домінувати?

3. Використовуються такі тарифні ставки працівників: 4723; 4934; 5280; 5447; 5650 грн. Визначити порозрядні тарифні коефіцієнти, їх абсолютне і відносне зростання та діапазон тарифної сітки.

4. Працівник Петренко С.Б. є студентом вузу заочної форми навчання, трудова книжка зберігається на підприємстві. Підприємство-роботодавець за січень-лютий 2020 р. нарахувало заробітну плату:

-січень – 7550 грн.;

-лютий – 7680 грн.;

Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, суму єдиного соціального внеску.

5. Підричник рудника відпрацював 22 зміни. Денна тарифна ставка 280 грн. План роботи становить 500 тонн на місяць. Відомо, що підричник в день виконував роботу обсягом 30 тонн. Норма витрат вибухової речовини – 100 грамів на тонну. За місяць він використав 64 кг. За виконання плану передбачається премія у розмірі 10%, а за кожний відсоток перевиконання – премія по 1% заробітної плати. Крім того, виплачується премія у розмірі 40% вартості заощаджених матеріалів. Розрахувати загальну суму заробітку працівника та питому вагу тарифу у його зарплаті, якщо вартість 1 кг вибухової речовини – 1000 грн.

6. Функція корисності індивіда має вигляд: $U = Cl$, де C – обсяг споживання товарів та послуг у фізичному виразі, l – години відпочинку. Відомо, що ставка заробітної плати дорівнює \$10 на годину, $p = \$5$, нетрудовий дохід (Y_0) – відсутній, отже, людина змушена працювати. Якою має бути величина нетрудового доходу, щоб людина могла взагалі не працювати?

7. Підприємство випускає однорідну продукцію, що продається за постійною ціною 10 за одиницю. Для виробництва використовується тільки робоча сила. При кількості зайнятих від 500 до 2500 гранична продуктивність праці (MPL) у фізичному виразі задана співвідношенням: $MPL = -0,01L + 50$. Фірма стикається з такою кривою пропозиції праці: $W = 0,1L + 200$, для $L > 500$. Знайти рівноважний рівень заробітної плати та кількість працюючих для ринку чистої конкуренції та монопольного ринку. Розрахуйте втрати суспільства та працівників через монополізацію ринку.

8. Фірма стикається з кривою пропозиції праці, що задана функцією: $L = 1000w$. Функція попиту на працю з боку фірми: $L = 5000 - 500w$. Знайти рівноважний рівень заробітної плати та кількість працюючих для моносонного ринку. В якій точці досягається конкурентна рівновага? Розрахуйте втрати суспільства та працівників через моносонізацію ринку.

Приклад розв'язку задач:

1. Розв'язання задачі з теми «Формування індивідуальної пропозиції на ринку праці».

Функція корисності індивіда має вигляд: $U = Cl^2$, де C – обсяг споживання товарів та послуг у фізичному виразі, l – години відпочинку. Відомо, що ставка заробітної плати дорівнює \$8 на годину, $p = \$4$, нетрудовий дохід $Y_0 = \$20$. Скільки годин буде працювати людина? Якщо його нетрудовий дохід збільшиться на 20% як зміниться його рішення? Який ефект буде домінувати? Якщо замість попереднього йому вдвічі збільшать заробітну плату скільки він вирішить працювати? Який ефект при цьому буде домінувати?

Будь-який працівник прагне максимізувати корисність, яка визначається двома факторами – вільним часом і спожитими матеріальними благами і послугами. Однак, його вибір суттєво обмежено: якщо можливий максимум вільного часу задається «природньою» межею в 24 години, то максимум матеріального поживання визначається грошовими доходами індивіда і

рівнем цін, що склався в економіці. Грошовий дохід, в свою чергу, залежить від трудових зусиль людини і наявності «нетрудового» компонента. Це можуть бути, наприклад, постійні доходи від власності (дивіденди, орендні надходження й інші), або трансферти (пенсія за інвалідністю, виплати в зв'язку з доглядом за дитиною). Таким чином, індивід вирішує для себе таку задачу:

$$U(C, l) \rightarrow \max$$

$$pC \leq (24-l)w + Y_0,$$

де U – функція корисності;

C – обсяг споживання товарів і послуг у фізичному вираженні;

p – індекс споживчих цін;

l – години дозвілля (на добу);

w – номінальна ставка заробітної плати (на годину);

Y_0 – нетрудовий дохід.

Оскільки ринкові ціни і ставка заробітної плати (p, w) задані умовою задачі, так само як і нетрудовий дохід (Y_0). Бюджетне обмеження відображає, що людина не може витратити грошей більше, ніж вона отримала на ринку праці і у вигляді нетрудового доходу. Вирішуючи задачу формально, побудуємо функцію Лагранжа и продиференціюємо її за всіма трьома змінними:

$$\alpha = U(C, l) + \lambda [w(24-l) + Y_0 - pC]$$

Отже, виходячи з умови задачі, знаходимо рівень споживання даної людини, $C = 53 - 2l$.

Для досягнення максимуму функції (максимальної корисності), необхідно знайти $U' = 0$.

При виконанні цієї умови, $l = 18$ годин (години відпочинку), отже працювати дана людина буде 6 годин (L).

Слід зазначити, що при зміні заробітної плати (w) або нетрудового доходу (Y_0), змінюватиметься і рішення людини з приводу кількості годин, що вона пропонуватиме на ринку праці. Якщо при збільшенні доходу, людина віддає перевагу ринку праці – спостерігається ефект заміщення (заміна вільного часу роботою), якщо ж людина віддає перевагу дозвіллю – діє ефект доходу.

Приклад варіанту підсумкової контрольної роботи
Варіант №0

I Оберіть правильну відповідь:

1. Зміна годин дозвілля робочим часом для збільшення можливості споживання – це:

а) ефект заміщення; б) заміщення набором товарів і послуг, які можна придбати на зростаючу заробітну плату; в) ефект доходу; г) підвищення ціни дозвілля.

2. Зниження рівня заробітної плати призводить до:

а) переміщення кривої сукупної пропозиції вліво; б) переміщення по кривій сукупної пропозиції вгору; в) переміщення по кривій сукупної пропозиції вниз; г) переміщення кривої сукупної пропозиції вправо.

3. Трудові ресурси – це: а) економічно активне населення; б) студенти; в) економічно активне населення плюс частка працюючих з числа студентів, пенсіонерів тощо; г) немає правильної відповіді.

4. Частина працездатного населення, яка володіє фізичними й розумовими здібностями і знаннями, необхідними для здійснення корисної діяльності – це:

а) економічно активне населення; б) трудові ресурси; в) економічно неактивне населення; г) немає правильної відповіді.

II. Розв'яжіть задачі:

1. Підрильник рудника відпрацював 22 зміни. Денна тарифна ставка 420 грн. План роботи становить 500 тонн на місяць. Відомо, що підрильник в день виконував роботу обсягом 30 тонн. Норма витрат вибухової речовини – 100 грамів на тонну. За місяць він використав 64 кг. За виконання плану передбачається премія у розмірі 10%, а за кожний відсоток перевиконання – премія по 1,5% заробітної плати. Крім того, виплачується премія у розмірі 40% вартості заощаджених матеріалів. Розрахувати загальну суму заробітку працівника та питому вагу тарифу у його зарплаті, якщо вартість 1 кг вибухової речовини – 1000 грн. Розрахувати суму податку з доходів фізичних осіб, суму єдиного соціального внеску, якщо працівник виховує трьох дітей.

2. Функція корисності індивіда має вигляд: $U=C^l$, де C – обсяг споживання товарів та послуг у фізичному виразі, l – години відпочинку. Відомо, що ставка заробітної плати дорівнює \$10 на годину, $p=\$5$, нетрудовий дохід (Y_0) – відсутній, отже, людина змушена працювати. Якою має бути величина нетрудового доходу, щоб людина могла взагалі не працювати?

За кожен правильну відповідь на тестове запитання – 0,5 балів. За правильний розв'язок задач – 3 бали. Загалом за контрольну роботу – 10 б.

Приклад тестування до семінарського заняття за темою «Індивідуальна та сукупна пропозиція на ринку праці».

1. Зміна годин дозвілля робочим часом для збільшення можливості споживання – це:

- а) ефект заміщення;
- б) заміщення набором товарів і послуг, які можна придбати на зростаючу заробітну плату;
- в) ефект доходу;
- г) підвищення ціни дозвілля.

2. Сукупність комбінацій дохід-дозвілля, які можуть бути доступні індивіду при його рівні доходу відображає:

- а) бюджетне обмеження;
- б) трудове обмеження;
- в) обмеження корисності;
- г) індивідуальне обмеження.

3. Сукупний ефект від збільшення погодинної ставки оплати праці визначається співвідношенням:

- а) ефекту доходу та ефекту заміщення; б) ціною та продуктивністю праці;
- в) якістю та інтенсивністю праці; г) умовами праці.

4. Обмеження рівня корисності індивіда, що визначається розміром доходу та часу дозвілля, називається:

- а) бюджетним; б) трудовим; в) корисностним; г) індивідуальним.

5. Функція корисності – це:

- а) співвідношення між комбінаціями трудового доходу та дозвілля і рівнем корисності;
- б) співвідношення між трудовим доходом та корисністю спожитих благ;
- в) співвідношення між трудовим доходом та ціною спожитих благ;
- г) співвідношення між корисністю праці та корисністю відпочинку для споживача.

6. Зображення процесу відмови індивіда від певної величини доходу для отримання додаткового часу відпочинку на графіку кривої байдужості індивіда на ринку праці відображається:

- а) переміщенням по кривій байдужості зверху вниз;
- б) переміщенням по кривій байдужості знизу вверху;
- в) переміщенням кривої байдужості вверху;
- г) переміщенням кривої байдужості вниз;

7. Більш привабливими є комбінації дохід-дозвілля, розташовані на карті кривих байдужості:

- а) на початку координат;
- б) на кривій байдужості, розташованій якомога ближче до початку координат;
- в) на кривій байдужості, розташованій якомога далі від початку координат;
- г) між початком координат і кривими байдужості.

8. Сукупність комбінацій дохід-дозвілля, характерний для різних рівнів корисності для індивіда відображає:

- а) крива байдужості; б) карта кривих байдужості;
- в) бюджетне обмеження; г) бюджетне обмеження з урахуванням нетрудового доходу.

9. Наявність нетрудового доходу надає можливість індивіду більше споживати при тому ж рівні годин праці, графічно наявність нетрудового доходу відображається так:

- а) лінія бюджетного обмеження пересувається вниз;
- б) переміщуються криві байдужості на карті кривих байдужості;
- в) лінія бюджетного обмеження пересувається вгору;
- г) переміщення відбувається на лінії бюджетного обмеження.

10. Рівновага продавця на ринку праці буде отримана при досягненні комбінації доход-дозвілля з максимальною корисністю, яка є доступною для споживача:

- а) в точці, де бюджетне обмеження дотикається до найбільш привабливої, але доступної (в цій єдиній точці) кривій байдужості;
- б) в точці найбільш віддаленої від початку координат кривої байдужості;
- в) в точці найменш віддаленої від початку координат кривої байдужості;
- г) на лінії бюджетного обмеження, що враховує нетрудові доходи індивіда.

За кожен правильну відповідь на тестове запитання – 0,5 балів.

4.4. Забезпечення освітнього процесу

Проекційне мультимедійне обладнання: проектор, екран, ноутбук/комп'ютер.

Програмне забезпечення: Word, Excel, PowerPoint.

Доступ до мережі internet, точка доступу Wi-Fi.

Система електронного навчання Moodle 3.9.

Сервіси відеозв'язку: Google Meet, Zoom, Skype

5. Підсумковий контроль

Перелік запитань для підготовки до іспиту:

1. Визначте поняття “ринкової економічної системи”. Охарактеризуйте місце ринку праці в структурі ринкової економічної системи, умови виникнення і ефективного функціонування.
2. Дайте визначення ринку праці як відкритої соціально-економічної підсистеми. Особливості, етапи формування, типи та недоліки ринку праці в Україні.
3. Охарактеризуйте населення як суб'єкт економічних та інших суспільних процесів і явищ.
4. Відтворення населення, його природний і механічний рух.
5. Демографічна та соціальна мобільність і рух населення.
6. Демоекономічні процеси та їх роль в формуванні ринку праці, зокрема в формуванні пропозиції робочої сили.
7. Структура і розміщення населення України.
8. Охарактеризуйте, дайте визначення і назвіть відмінності основних понять економіки праці (трудових ресурсів, трудового потенціалу, кадрового потенціалу, населення, зайнятих, кадрів, потенціалу окремого індивіда).
9. Управління трудовими ресурсами.
10. Індивідуальна пропозиція на ринку праці.
11. Пропозиція якості робочої сили, залежність доходів від освіти.
12. Сукупна пропозиція на ринку праці.
13. Баланс трудових ресурсів в Україні. Схема балансу трудових ресурсів, зміст, зведені та специфічні показники.
14. Охарактеризуйте типи і показники відтворення населення, особливості відтворення в Україні.
15. Охарактеризуйте режими відтворення населення. Коефіцієнт-нетто коефіцієнт-брутто відтворення населення.
16. Охарактеризуйте загальну демографічну ситуацію в Україні.
17. Визначте пріоритети соціально-демографічної політики в Україні на найближчу перспективу.
18. Поняття пропозиції робочої сили та попиту на робочі місця.
19. Концепція повної, примусової, добровільної зайнятості. Принципи державної політики зайнятості.
20. Трудова активність: поняття і показники.
21. Трудова мобільність: поняття, показники, чинники формування, обмежувачі.

22. Міграція робочої сили та її вплив на ринок праці.
23. Зайнятість як форма трудової активності і задоволення пропозиції робочої сили.
24. Безробіття: поняття, види, природна норма та критичний рівень безробіття.
25. Приховане безробіття: причини виникнення, соціально-економічні наслідки, методи виміру та шляхи подолання.
26. Визначення продуктивності. Фактори підвищення та шляхи зростання продуктивності.
27. Вплив кваліфікації на продуктивність праці та приріст ВВП.
28. Показники і методи виміру продуктивності.
29. Програми управління продуктивністю.
30. Охарактеризувати споживчий бюджет та його види: фізіологічний, соціальний тощо.
31. Вартість життя та її показники. Види доходів, диференціація доходів, доходи домашніх господарств, грошові та натуральні доходи.
32. Структура вартості робочої сили. Заробітна плата (тарифний заробіток, посадовий оклад, преміальні виплати, надбавки, доплати).
33. Соціально-економічна сутність заробітної плати, номінальна і реальна заробітна плата, реальні доходи.
34. Формування фондів споживання і нагромадження. Взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами і прибутками.
35. Організація заробітної плати. Тарифна система оплати праці і її елементи.
36. Почасова форма оплати праці та її системи. Умови їх використання. Відрядна форма оплати праці та її системи.
37. Акордна і колективна (бригадна) системи оплати праці. Умови використання різноманітних систем відрядної форми оплати праці.
38. Оплата праці керівників, спеціалістів, службовців. Схеми посадових окладів. Контрактна система оплати праці.
39. Показники (кількісні і якісні), умови преміювання.
40. Законодавчі та нормативні документи, на основі яких здійснюється державне регулювання заробітної плати. Сутність тарифно-договірного регулювання.
41. Зміст Генеральної тарифної угоди. Регулювання заробітної плати на галузевому, регіональному рівні та на рівні підприємства. Зміст тарифної угоди на рівні підприємства.

42. Дати визначення соціального партнерства (трипартизму). Мета та принципи соціального партнерства.
43. Поняття про “спільне благо”. Історичний аспект розвитку соціального партнерства в Україні.
44. Суб’єкти соціального партнерства, особлива роль держави. Основні стратегії демократизації управління виробництвом.
45. Досвід застосування принципів трипартизму в країнах з розвинутою ринковою економікою. Правові та організаційні проблеми становлення системи соціального партнерства в Україні.
46. Що входить до змісту організації праці на підприємстві? Взаємодія організації праці і організації виробництва.
47. Розподіл праці. Кооперація праці. Організація робочих місць.
48. Умови праці. Охорона і безпека праці. Робочий час і його регулювання. Дисципліна праці.
49. Організація праці як соціотехнічна система. Нормування праці як основа організації. Методи нормування праці. Норма праці.
50. Об’єкти і суб’єкти соціальної політики в Україні. Поняття та напрямки соціальної політики в Україні: створення умов для підприємницької діяльності та високопродуктивної праці; регулювання демографічних процесів; розвиток освіти, культури, мистецтва; участь держави у вирішенні житлових проблем; розвиток охорони здоров’я і фізичної культури; підтримання екологічної безпеки; захист прав людини; соціальний захист і соціальне забезпечення населення.
51. Поняття та принципи соціального захисту населення. Адресні допомоги, соціальний захист безробітних.
52. Матеріальна підтримка сімей, дітей, утриманців. Державна молодіжна політика.
53. Захист прав громадян, що виїжджають на постійну й тимчасову роботу за кордон. Захист прав власності та доходів від неї.
54. Перехід від соціального забезпечення до соціального страхування населення в Україні. Реформування системи фінансування охорони здоров’я.
55. Зміни політики держави в пенсійній сфері, зміни в пенсійному законодавстві.
56. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами.
57. Методи аналізу використання трудових ресурсів.
58. Аналіз та планування продуктивності праці. Джерела та порядок розрахунку.
59. Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому. Зв’язок трудомісткості і виробітки.

60. Фонд оплати праці. Планування фонду оплати праці за нормативами. Аналіз використання фонду оплати праці. Ефективність використання коштів на оплату праці.

Типовий екзаменаційний білет

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

(повне найменування вищого навчального закладу)

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Спеціальність **076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність**

Семестр **III**

Навчальна дисципліна **Економіка праці та соціально-трудові відносини**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

1. Управління відтворенням трудових ресурсів на макро- та мікрорівнях.
2. Міграція робочої сили та її вплив на ринок праці
3. Соціально-економічна сутність заробітної плати, номінальна і реальна заробітна плата, реальні доходи.
4. Функція корисності індивіда має вигляд: $U=Cl^2$, де C – обсяг споживання товарів та послуг у фізичному виразі, l – години відпочинку. Відомо, що ставка заробітної плати дорівнює \$10 на годину, $r=\$5$, нетрудовий дохід – відсутній, отже, людина змушена працювати. Якою має бути величина нетрудового доходу, щоб людина могла взагалі не працювати?

Затверджено на засіданні
кафедри фінансів і кредиту

Протокол № ____ від „ ____ ” _____ 2020 року

Завідувач кафедри
фінансів і кредиту

_____ (підпис)

Черненко К.П.

Екзаменатор

_____ (підпис)

Норд Г.Л.

Проведення підсумкового контролю знань. Результатом вивчення дисципліни виступає іспит. Умовою допуску до підсумкового контролю знань є позитивні оцінки з поточного контролю знань. Контроль знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою. Максимальну кількість балів, яку може отримати студент протягом семестру становить 60 балів. На іспиті максимальна кількість балів - 40 балів.

Екзаменаційний білет складається з трьох теоретичних питань та однієї задачі, за правильну відповідь на кожне запитання та правильний розв'язок задачі студент отримує по 10 балів.

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

6.1. Денна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді (усні або письмові) на семінарських заняттях за темою заняття (8×5=40)	40
2	Виконання підсумкової контрольної роботи (10×1)	10
3	Виконання розрахунково-аналітичної роботи (10×1)	10
4	Іспит	40
	Всього	100

6.2. Заочна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Відповіді на семінарських заняттях (2×5=10)	10
2	Виконання контрольної роботи студентів заочної форми (індивідуальне письмове завдання) (40×1)	40
3	Захист виконаного індивідуального письмового завдання під час семінарських занять (10×1)	10
4	Іспит	40
	Всього	100

Об'єктом оцінювання навчальних досягнень студентів є знання, уміння та навички, досвід творчої діяльності, емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності.

Поточний контроль знань студентів протягом одного семестру включає оцінку за роботу на семінарських заняттях та самостійну роботу.

Критерії поточної оцінки знань студентів.

Усний виступ та виконання письмового завдання, тестування	Критерії оцінки
5	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
4	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
3	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
2	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві

	помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

Критеріями оцінки розрахунково-аналітичної роботи є: новизна тексту, обґрунтованість вибору джерел літератури, відповідність змісту обраній темі, цілям і завданням, поставленим у вступі, ступінь розкриття теми (оцінюється від 0 до 10 балів).

Критерії застосовуються й при оцінюванні результатів виконання розрахунково-аналітичної роботи:

Критерії оцінки знань студентів

Усний виступ або виконання контрольної роботи, тестування	Критерії оцінки
9-10	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.
7-8	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.
5-6	В цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності

	та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.
3-4	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.
1-2	Частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.
0	Не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Не вирішив жодного тестового завдання.

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

1. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навч.-метод. посібник / Н.І. Єсінова. – Х.: ХДУХТ, 2017. – 189 с.
2. Економіка праці: навчальний посібник [електронний ресурс] / за заг. ред. Г. В. Назарової. – Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. – 330 с. Режим доступу: http://www.dut.edu.ua/uploads/1_2114_74043007.pdf

7.2. Додаткові:

1. Богоявленська Ю. В. Економіка і менеджмент праці: навч. посіб. / Ю.В.Богоявленська, Є. І. Ходаківський. – К.: Кондор, 2011. – С. 54-122.
2. Волкова О.В. Ринок праці. Навчальний посібник.—К.: Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.
3. Грішнова О.А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Підручник / О.А. Грішнова. - К.: Знання, 2011.
4. Економіка праці і соціально-трудові відносини:навчально-наочний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. А.Г. Бабенка. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська державна фінансова академія, 2011. – 268 с.
5. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / [А.М. Колот, О.А. Грішнова, О.О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. А.М. Колота. — К.: КНЕУ, 2009. — 711с.
6. Економіка праці і соціально-трудові відносини: метод. рек. для студентів / Нар. укр. акад., [каф. економічної теорії та права; уклад. Н. В. Статівка]. – Харків, 2016.
7. Єсінова Н.І. Економіка праці та соціально-трудові відносини: навчальний посібник/ Н.І. Єсінова,. - К.: Кондор, 2004. - 429 с.
8. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навчальний посібник/ Г.Т. Завіновська. – К.: КНЕУ, 2003. - 298 с.
9. Качан Є. П. Управління трудовими ресурсами: навчальний посібник. - К.: Вид. дім "Юридична книга", 2005.
10. Лібанова Е.М. Ринок праці: Навчальний посібник.-К.: Центр навчальної літератури, 2003.-224 с.
11. Махсма М.Б. Економіка праці та соціально-трудові відносини: Навчальний посібник / М.Б. Махсма. - К.: Атіка, 2005. - 303 с.